

סתם הקדשות לקדשי בדיק הבית וחל על הכל [אפילו על בהמות הראויות למזבח, אם הקדישם בסתם – דמיהם לבדק הבית, ודלא כרבי יהושע שאמר זכרים יקרבו עולות. וכן חל אפילו על שיפויי האילן שהקדיש ועל הנבייה – העלים הנושרים המשמשים לו לזבל], ומועלים בגידוליו [כגון שהקדיש תרנגולות – מועלים בביצתה. חמורה – בחלבה (וכדברי רבי יוסי במעילה)], ואין בהם הנאה לכהנים (כן הגרסה במשניות ובראשונים) – משא"כ בקדשי מזבח [ואפילו למי שאומר מועלים בגידולי מזבח, דוקא בגידולים הראויים למזבח (רש"י: ולדות קדשים. תוס': דם קדשים. ובמקד"ד (טז, ו) צדד בבהמה שנטענה בצמר] ולא בשאר גידולים].

ג. המקדיש נכסיו סתם והיו בהם בהמות הראויות לגבי מזבח, מה דינו?

המקדיש נכסיו סתם – דעתו לבדק הבית כאמור. היו שם בהמות הראויות לגבי מזבח, זכרים ונקבות; רבי אליעזר אומר: זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות לצרכי שלמים, ודמיהם יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. רבי יהושע אומר: זכרים עצמם יקרבו עולות, ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות, ושאר נכסים לבדק הבית.

לדברי רב אדא בר אבהו אמר רב, כאשר כל העדר זכרים מודה ר"א שיקרבו עולות, שאין אדם מניח קדשי מזבח ומקדיש לבדק הבית. לא נחלקו אלא בעדר שיש בו מחצה זכרים ומחצה נקבות, האם אדם חולק את נדרו אם לאו וכשם שהנקבות אינן עולות כך הזכרים. ולפי לשון אחרת בדברי רב אדא בר אבהו, מודה ר"א (רק) כאשר הקדיש בהמות בלבד, אבל כשיש שם נכסים נוספים סובר אין אדם חולק את נדרו והכל לקדשי בדיק הבית.

ולפי דברי רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, משמע שאפילו במקדיש בהמה סתם סובר ר"א שדעתו לבדק הבית (וכן מובא בירושלמי שקלים ד בדעת ריו"ח).

הלכה כר"א (רמב"ם ערכין ה, ז), שכן דעת סתם משנתנו [לדברי רבי יוחנן], וכן סובר רבי עקיבא (במשנת שקלים). ומסתבר שהלכה כרבי יוחנן, שאפילו יש לו עדר שכולו זכרים – סתם הקדשות לבדק הבית (לקוטי הלכות).

דף לב

גד. מה דין ההקדשות דלהלן?

- א. קדשי מזבח שהקדישן לבדק הבית או התפיסם לחרמי כהנים?
- ב. קדשי בדיק הבית שהתפיסם לקדשי מזבח או לחרמי כהנים?
- ג. חרמי כהנים שהתפיסם לקדשי מזבח או לקדשי בדיק הבית?

א. קדשי מזבח מקדישים אותם לבדק הבית 'הקדש עילוי'. כלומר מעלים אותם בדמים לפי הזכות שיש לו בהם, ונותן הדמים לגזבר. וכן מחרימים אותם לכהן – כן הסיקו בגמרא והשיבו על רב הונא שאמר קדשי מזבח שהתפיסם לחרמי כהנים לא עשה כלום.

לפרש"י, לדעת עולא מדין תורה אין חלה קדושת בדיק הבית על הקרבן, והדרשות שדרשו (ע' ערכין כח–כט) – אסמכתא בעלמא הן. ולדבריו צריך הגזבר לעמוד על הקרבן [מדרבנן] בשעת הקרבתו כדרך שהבעלים עומדים על קרבנם.

התוס' חולקים וסוברים שאף לדעת עולא חייב מהתורה ליתן דמים להקדש אלא שמהתורה אין חלה קדושת בדיק הבית על גוף הקרבן ורשאי להקריבו וליתן דמיו, ומדרבנן צריך לשומו תחילה ולפדותו (וכן נראה בדעת הרמב"ם ערכין ו, י. משל"מ. ולדבריהם אין מקור לכך שהגזבר כבעלים וצריך לעמוד עליו בשעת הקרבה. וע' קה"י ב"ק יד, ה).

לפירוש ר"י מבואר יש חילוק בין מתפיס לבדק הבית, שחל הקדש עילוי מהתורה, למתפיס לחרמי כהנים שאין הקדש עילוי אלא מדרבנן (עפ"י משנה למלך שם).

כמה דמים הוא נותן? הרי שהתפיס עולה לחרמי כהנים, אם היתה נדר – נותן את דמיה, שהרי היה חייב באחריותה ונמצא שכולה שלו. ואם נדבה – לפרש"י (ור"ג בערכין כה) נותן כפי טובת הנאה שיש לו בה, שיכול ליטול דבר מועט מישראל חברו כדי שיתן עולתו זאת לבן בתו כהן להקריבה במשמרתו. והתוס' פרשו (עפ"י ערכין כה) ששומא זו אמורה רק בבכור הנאכל וכד', אבל בשאר עולה אוימים כמה אדם רוצה ליתן בבהמה זו להעלותה עולה אעפ"י שאינו חייב.

ב. קדשי בדק הבית שהתפיסם בין לקדשי מזבח בין לחרמי כהנים לא עשה כלום. (רש"י פירש משום שאין שייכת 'טובת הנאה' בקדשי בדק הבית. והתוס' חולקים שהרי שייך לשום כמה אדם היה נותן לבדק הבית אעפ"י שאינו חייב. ולכן פרשו הטעם מפני שבקדשי בדק הבית אין זכות לבעלים בהם יותר מכל אדם, שלא קדשי מזבח ששם הבעלים עליהם לפדותם כשהוממו. וע' שפת אמת; קהלות יעקב יב). לאחר שבאו ללשכת בדק הבית, מותר לשנותם לקדשי מזבח [כגון שהוצרכו לקרבנות ולא הספיק להם מתרומת הלשכה] (עפ"י ירושלמי שקלים ספ"ה; רמב"ם שקלים ה, ערכין ב, ג – 'הגה האריה').

ג. חרמי כהנים שהתפיסם לקדשי מזבח או לקדשי בדק הבית לא עשה כלום.

א. זהו לפי דעת מי שאומר שהחרמים ניתנים לכהני משמר, על כן אין לבעלים שום טובת הנאה בהם, אבל לדעת החולק, אם עתה החרם ביד ישראל הרי יש לו בו טובת הנאה ועל כן נותן דמי טובת הנאה להקדש (ערש"י ותוס').

ב. דין זה לא הוזכר ברמב"ם. ושמא מפני שהוא פשוט ונלמד מדין קדשי בדק הבית, וגם אין בו כלל ענין טובת הנאה (ע' משנה למלך ערכין ו, ה; לקוטי הלכות).

דפים לב – לג

נה. מה דינם של קדשי מזבח וקדשי בדק הבית שמתו תמימים ובעלי מומים?

קדשים שמתו, נחלקו תנאים בדבר אם יפדו או יקברו, ונחלקו אמוראים בפירוש מחלוקתם. ושורש המחלוקת הוא בדין 'העמדה והערכה', אלו קדשים טעונים 'העמדה' בשעת הערכה ופדיה ואלו אינם טעונים; –

קדשי מזבח תמימים שמתו – יקברו. ואפילו אם נוקטים שקדשי מזבח אינם טעונים העמדה והערכה, מעשה עשו בהם חכמים שלא יפדו הואיל והיו ראויים להקרבה.

קדשי מזבח בעלי מומים שמתו; אם קדם מומם להקדשם, בין לרבי שמעון בין לחכמים יפדו, שאינם בכלל 'העמדה והערכה' (והעמיד... והעריך הכהן את ה – למעט בעל מום מעיקרו). ואולם לדעת האומר אין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים אין לפדותם כשמתו אלא כשעבר ושחטם שחיטה כשרה שראויים למאכל אדם. ולתנא דבי לוי, וכן שנה לוי במשנתו: אפילו בעל מום מעיקרו ואפילו חיה ועופות בכלל העמדה והערכה הם, הלכך אם מתו יקברו.

קדם הקדשם למומם – לדברי רבי שמעון (וכן דעת רבי מאיר בברייתא. וכן סתמה המשנה בבכורות יד) יקברו, שטעונים העמדה והערכה (והעמיד... והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע – איזהו דבר שחלוק בין טוב